

I like the route supplied by a scientific, rational curiosity, a route that he took with a rational attention and which, at the same time, led him toward the mysterious world, a world we define in a vague way as "irrational."

Federico Fellini over zijn fascinatie voor Carlos Casteneda ¹

Op 11 november 1999 interviewt Toni Maraini Federico Fellini over zijn laatste film 'La Voce della Luna' (1990) met Roberto Benigni. Het is een interview dat onder andere gaat over zijn visie op de spirituele kant van het leven. Voor Fellini is de werkelijkheid geen lineair gegeven. Dromen en heftige emotionele ervaringen zijn even werkelijk en serieus. De menselijke ervaring lijkt vaak uit cycli te bestaan. In 'Giulietta degli spiriti' (1965) bijvoorbeeld, de pendant van *8 1/2* (1963), staat een vrouw op de voorgrond die in een aaneenschakeling van bizarre situaties leert omgaan met haar eigen gevoelens en de ontrouw van haar man. Haar geesten en de vreemde personages die zij ontmoet houden haar sterk.

Ik lees het interview naar aanleiding van mijn gesprek met Renate Jacobs, die zich voor haar werk baseert op ervaringen die zij opdeed toen zij in de jaren zeventig met haar man en kinderen door de wereld trok op zoek naar ruimte en vrijheid. Als kunstenaars bedachten Renate Jacobs en Raoul Dohmen dat zij op eilanden in de Pacific, Indonesië en de Filipijnen, in Nieuw Zeeland en Afrika ervaringen op konden doen die hun werk verrijken zou. Daarom trokken zij op met mensen die hun bestaan op traditionele wijze invullen. *"Natuurlijk kwamen we mensen tegen die te veel dronken of arm waren, ver verwijderd van alle idealen die we hadden. Maar op den duur ontmoetten we ook degenen die dicht bij hun oorspronkelijke cultuur waren gebleven. Zo deden we veel bijzondere ervaringen op."*

We staan in Bradwolff en kijken naar haar werk dat voor een groot deel op het principe van de (bri)collage berust. Er hangen drie grote tekeningen van mensfiguren aan de wand, vrouwelijke personages die een specifieke situatie of gevoel verbeelden. Hun kledingstukken stammen uit allerlei culturen. De vrouwen dragen cowboylaarsjes gecombineerd met iets dat aan etnografische kledij doet denken, zoals rokken van raffia, borstbedekking van schelpen en kettingen met grote kralen. Door die exotische samengestelde vormen doen de tekeningen aan het werk van Charlotte Schleiffert en Rik Meijers denken.

Daarnaast staan sculpturen die op kleine altaren lijken. In het midden ligt de sculptuur 'Moonface' (1975) van haar overleden man op een sokkel; **een ronde kei waar een fronsende kop in werd uitgehouwen**. Haar eigen werk kan als een ode aan het zijne worden beschouwd. Maar het is ook de neerslag van haar zoektocht naar een eigen stijl. 'Boeddha', bijvoorbeeld, is een groot hoofd van papier-maché op een staak waaraan een klein plateau bevestigd is. Daarop staan bakjes om wierrook te branden. De personages dragen kettingen en amuletten, wat de relatie met religie en magie versterkt. Een ander werk bestaat uit tientallen kleine groene koppen die op staken in flessen staan. Daarbovenuit toort een veel groter hoofd, de beschermer van de 'shrunken heads' die verongelukte reizigers voorstellen.

De manier waarop Jacobs elementen uit niet-westerse culturen in haar eigen werk opneemt is niet nieuw. Als sinds het begin van de twintigste eeuw laten kunstenaars zich graag door niet-westerse ideeën en artefacten inspireren. Wel was die interesse aanvankelijk vooral formeel en betrof het in hoofdzaak vormelementen. Het werk van Jacobs sluit bij nader inzien vooral bij een recentere ontwikkeling aan; Kunstenaars als Melanie Bonajo, Jennifer Tee en Lorelinda Verhees lijken in hun werk vorm te geven aan een eigentijdse behoefte aan magie. Met een zekere nadruk op vrijheid en creativiteit verbeelden zij een wereld waarin mensen niet alleen nuttige dingen doen, maar ook met elkaar in contact staan en hun angsten en verlangens delen.

Als je het interview van Toni Maraini met Federico Fellini leest, kan je vermoeden dat hij zich in het werk van de genoemde jonge kunstenaars had kunnen vinden. Wat overigens niet hetzelfde is als beweren dat hij in magie gelooft, want voor kunstenaars en filmers is de lijn tussen mystieke overwegingen, fantasie en cultuurkritiek meestal flinterdun. En zo hoort het: Als het een doel is van de kunst om de menselijke ervaring te verbeelden is het nou eenmaal belangrijk om ruimte te scheppen voor het mystieke en vreemde. Menselijke ervaringen zijn uitgebreider en complexer dan wat een gedragswetenschapper met het blote oog waarneemt en registreren kan. Vertellingen en fantasieën zijn een belangrijk onderdeel van onze realiteit.

¹ http://brightlightsfilm.com/chatting-things-interview-federico-fellini/#.V_30KZMrKHo

Saskia Monshouwer, mei 2017

